

→ fels en Jan Juffermans van de Kleine Aarde de Verklaring.

Is al die aandacht terecht? Ja, gromt de footprint vanuit een berg tabellen en statistieken. Die 1,8 beschikbare hectare per persoon daalt, doordat de bevolking groeit; en de mensen willen gemiddeld steeds meer. Als ze in India en China op dezelfde voet gaan leven als nu in Japan, hebben India en China onze hele planeet nodig. En blijft er voor de rest dus niets over.

Lang niet iedereen is evenwel enthousiast over de MV. Wat vinden bijvoorbeeld de milieudeskundigen ervan? Lucas Reijnders, hoogleraar milieukunde aan de Universiteit van Amsterdam, meldt vanuit de wandelgangen: 'Vrij veel collega's kijken met scepsis naar de MV. En sommigen vinden het wel een redelijke ruwe maat. Dat is ongeveer de bandbreedte.' Reijnders zelf is geen enthousiast gebruiker: 'De MV is erg samengesteld; van alles en nog wat gooit men erin. De MV wordt gebruikt als een van de indicatoren voor duurzaamheid. Volgens mij kun je bij duurzaamheid beter kijken naar onderscheiden categorieën: natuurlijke hulpbronnen, vervuiling en effecten op de natuur, in plaats van naar het totaalbeeld.'

Reijnders bepleit desaggregatie van de MV. Maar dat maakt het beeld wel complexer en minder makkelijk te begrijpen. Dat laatste is cruciaal. De MV kan alleen omlaag als iedereen, ook de miljarden mensen die geen milieurapporten doorvroeten, drastisch gaat consuminderen. Een van de middelen om een individu daartoe aan te zetten is een confrontatie met zijn of haar persoonlijke MV, die snel berekend is met een van de MV-testen die op het internet te vinden zijn. Als het goed is, eet hij of zij daarna meer seizoensgroenten en gaat hij of zij vaker fietsen. Als iedereen dat doet, daalt de MV en redden we de aarde. Zo is de gedachte.

Fans en critici erkennen de kracht van de MV als retorisch wapen, vanwege de beknoptheid ideaal voor *sound bites*. Reijnders: 'Ik ben geen voorstander van retorische middelen. Uiteindelijk leiden ze je meestal de verkeerde kant op. Je gaat ook fouten maken bij wat je gaat doen. Ik ben ervoor om te kijken naar de feitelijke problemen en hoe die zijn op te lossen. Dat is beter dan dat je alles in één grote zak gooit.'

Deelberekeningen van de MV zijn er al, bijvoorbeeld op www.dekleineaarde.nl, waar je voor je vakantie, mobiliteit, et cetera kunt uitrekenen hoe groot de MV is. Tel de hectares bij elkaar op en... Tja, wat weet je dan? Juffermans onderkent de onzekere factoren. De natuur bijvoorbeeld: 'We hebben ook natuur nodig, maar hoeveel van onze MV? In het *Brundtland Report - Our Common Future* (1987) is arbitrair gekozen voor twaalf procent, maar de vooraanstaande Amerikaanse bioloog Edward Wilson pleit voor vijftig procent.'

Probleem bij al die berekeningen is het veronderstelde productievermogen van de aarde. Hoeveel draagt de productiecapaciteit van tropische bosbo-

Het gezin Mustapha heeft hun weekconsumptie uitgesteld voor hun huis in Dar es Salaam, Tanzania

dem? Met bos erop? Of zonder? Met of zonder bemesting? Hoeveel produceert een zandwoestijn? En hoeveel als je er kassen zet en irrigert? Reijnders: 'Sommige gronden zijn binnen tien jaar uitgeput, en andere kunnen lang worden doorgebruikt. Dat verschil is niet in de voetafdruk meegerekend, wat een groot bezwaar is.' De helft van de Nederlandse MV gaat op aan bossen voor CO₂-opslag – wat wil zeggen dat de helft van het aantal hectares dat Nederland zou mogen gebruiken, gebruikt zou moeten worden voor het opslaan van de CO₂ die we produceren. Maar hoe zeker is het dat dat de helft moet zijn? 'In de vastlegging van kooldioxide in bos bestaan per hectare grote verschillen', aldus Reijnders. 'De vraag is eigenlijk of er inderdaad maar één aarde is' – het refrein van ieder betoog rond de MV. Wat als we met wijsheid en kunstgrepen de productie van een hectare verdubbelen? Als dat lukt met de helft van het productieve areaal, hebben we ineens 1,5 aarde! Reijnders schat de rek op twintig procent – maakt 1,2 aarde. Juffermans ziet ook mogelijkheden: 'Biologische landbouw levert per hectare twintig procent minder MV-druk dan reguliere landbouw, ook daardoor kun je de

draagkracht vergroten.' Weliswaar levert biologische landbouw per hectare minder oogst, maar ze vergt per saldo minder hectares dan reguliere landbouw, dankzij minder externe middelen zoals pesticiden en kunstmest, die hun eigen MV meebrengen.

Pluspunt van de MV is hoe dan ook de mogelijkheid te vergelijken. Ook al weet je niet zeker hoe betrouwbaar je meetlat is, als je dezelfde lat gebruikt voor verschillende meetobjecten, weet je in ieder geval hoe ze zich tot elkaar verhouden. Zo kun je landen met elkaar vergelijken, of één land door de tijd heen. 'Je meet met de MV in de eerste plaats verhoudingen, en die zijn cruciaal', aldus Juffermans. Reijnders beaamt dat, maar wijst graag op de *Environmental Sustainability Index* die het Yale Center for Environmental Law and Policy jaarlijks van alle landen publiceert. Die vergelijkt ook landen, maar dan wel heel genuanceerd – niet geschikt voor het grote publiek, dat anders en minder moet gaan consumeren. Tussen beide uitersten bevindt zich het *Living Planet Report* met aparte MV's voor acht sectoren.

Hoe je ook rekent, de vooruitzichten zijn niet best – voor de aarde en voor de welvaart in Nederland. Of kan de economie toch groeien bij een krimpende MV? Juffermans: 'Alleen door wind- en zonne-energie te gebruiken en verder alles gelijk te houden.' Maar de informatiemaatschappij dan? De fabricage van chips en geschuif met muizen kost toch niet zo gek veel hectares? Juffermans, bij nader inzien: 'Een verschuiving in de economie kan ook tot een kleinere voetafdruk leiden zonder dalend BNP. Dus belastende activiteiten zouden dan moeten krimpen en andere sectoren, bijvoorbeeld de kennis-economie, moeten groeien.'

redactie@intermediair.nl

'Vrij veel collega's kijken

met scepsis naar de MV.

En sommigen vinden het

wel een redelijke ruwe

maat. Dat is ongeveer de

bandbreedte'